

Горизонти. Історії про міграцію та її майбутнє

Вступ

Чи коли-небудь замислювались Ви, що ховається за горизонтом? Чи могли б Ви уявити своє життя більш щасливим та вільним деінде?

Міграція є частиною історії кожної родини. Можливо, ваші дідусь і бабуса приїхали з іншої країни до Німеччини. Або саме Ви нещодавно прибули до Нюрнберга. А може, Ви розглядаєте роботу за кордоном.

Міграція змішує мистецтво та культуру. Історії та біографії, що представлені тут, піднімають основні питання цієї проблеми. Бо так багато сенсів знаходиться між відїздом та прибуттям.

У майбутньому міграція набуде більшого значення і стане ще більш масштабною. Вже зараз створюються концепції постійних поселень на Місяці. І в той же час зміна клімату змушує більше людей, ніж будь-коли, залишати свої домівки. Куди ж вони підуть?

Герхард Ріхтер, Озерний шматок (хмарно)

На цій картині Герхард Ріхтер поєднав мотиви з двох фотографій: неба над Дюссельдорфом і моря біля Ібіци. Небо вкрите хмарами, а по морю прокочуються хвилі. Загалом Ріхтер написав кілька морських пейзажів, які справляють різні враження. Згідно з психологічними дослідженнями, такий погляд на горизонт спонукає людей задуматися про свій життєвий шлях та свої можливості. Напевно, на цій картині Ріхтер розмірковував про своє власне життя.

Наприкінці 1950-х років він навчався у рідному Дрездені. Політичні обмеження в НДР дедалі більше розчаровували молодого художника та перешкоджали його мистецькому розвитку. Тому в 1961 році він зі своєю першою дружиною тікає до Західної Німеччини і оселяється в Дюссельдорфі. А вже наприкінці 1960-х років він стає провідним міжнародним художником.

Відїзд

Коли і чому люди вперше вирушають в дорогу?

Перші постійні поселення в історії людства з'явилися близько 10 000 років тому, в той самий час коли виникло сільське господарство. Та в різних країнах світу процес переходу до постійного проживання мав деякі розбіжності. У Центральній Європі найдавніші свідчення про це датуються приблизно 5500 роком до нашої ери. Такі поселення залишалися, коли наступні покоління продовжували справу своїх батьків. А от відїзд зі свого місця проживання тоді, як і зараз, означав, що людина має лишити щось і когось позаду: сімейні зв'язки, знайому культуру та мову, майно, статус і безпеку.

Навіть сьогодні є багато причин залишити свою батьківщину. Війна, економічні та політичні причини змушують людей змінити місце перебування. Багато хто переїжджає добровільно для навчання та роботи.

Переслідування

Художник, який був заборонений націонал-соціалістичним режимом з 1933 року, мав насичене подіями життя, яке привело його до США. Не завжди міграція людей є добровільною. Його живопис звертається до дезорієнтації та падіння – досвіду, який він пережив сам.

Шлюб

Шлюб і стосунки часто стають причиною міграції. Особливо в минулі часи переїзд до сусіднього міста ставав значним поворотним моментом життя.

Робота і Освіта

Раніше підтримка широких торговельних зв'язків вимагала тривалого перебування далеко від дому. Цей магазин виник в ті часи, коли такі товари, як чай, цукор та кава імпортувалися з колоній європейських країн. Негативною стороною такої форми трудової міграції було гноблення та експлуатація людей у країнах їхнього походження.

Століттями переселення підмайстрів було обов'язковим, щоб навчитися методам і прийомам роботи, які були поширені в інших місцях. Хтось не повертався додому, а лишався в одному з таких місць і став там майстром. Освітня міграція у кваліфікованих професіях не є лише сучасним явищем, вона була задокументована ще в Середньовіччі.

Щастя отримати свободу: пункт призначення США

У 19 столітті погані врожаї, голод і відсутність економічних перспектив змусили мільйони німців вирушити до Північної Америки. Багато з них швидко інтегрувалися та стали успішними. Наприклад Шефнекер (1826-1905) керував салуном у Мічигані та захищав свою щойно здобуту свободу під час громадянської війни.

Політичні причини також спонукають людей до міграції. Фрідріх Геккер (1811-1881), як і багато інших, емігрував після невдалої революції 1848 року. Як лідеру збройного повстання в Бадені йому загрожувала смертна кара. Він купив землю в США і продовжив працювати над втіленням своїх ідеалів у Північній Америці та Німеччині.

Стихійні лиха

Природні явища також можуть активізувати міграційні процеси. Якщо через зміну клімату ґрунт більше не дає врожаю, то втрачається основа життя. Стихійні лиха, такі як зсув, руйнують будинки та не забирають можливість лишилися.

Війна

Не лише цивільним жителям, а й навіть королівським сім'ям іноді нічого не лишається, як тікати, коли їхня батьківщина стає театром воєнних дій. У 1806 році прусська королева Луїза (1776-1810) повинна була тікати до Східної Пруссії від наполеонівських військ і була важко хвора. Дві дочки її невістки принцеси Маріанни Пруської (1785-1846) померли під час зимової втечі до Кенігсберга: Амалія (1805-1806) та Ірина (3-5 листопада 1806).

Втеча з НДР

Нагляд, суворий режим і обмеження свободи пересування були лише кількома причинами, які спонукали людей лишати НДР. Біженка взяла з собою лише цю камеру, коли тікала незадовго до падіння Берлінської стіни в 1989 році. У камері була плівка з особистими документами.

Тривалі причини. Подібні образи.

Війна та насильство залишаються одними з основних причин міграції. Ці образи схожі протягом століть. Святій родині довелося тікати з Віфлеєму, щоб врятувати немовля Ісуса від правителя Ірода, бо Ірод наказав убити всіх немовлят чоловічої статі. Добрих 500 років потому було зроблено фото жінок і дітей, які втекли з Чаду, де на той час перебувало близько 26 000 людей. Вони тікали від громадянської війни в сусідньому Дарфурі, Судан.

Шляхи

Подорожі мігрантів часто тривалі та небезпечні.

Біженці приймають рішення рятувати своє життя. При цьому щоб дістатися до безпечного місця вони своїм життям ризикують. Їм доводиться шукати обхідні шляхи або залишатися в таборах, не знаючи, куди і як можна продовжити свою подорож.

В Біблії є схожі сюжети. А слово «Одіссея», що походить від однойменного стародавнього епосу, означає авантурні мандрівки з невизначеним результатом. Обидва тексти надихають людей розмірковувати над власним досвідом і донині.

Проект «Надія»: Біженці в Морії

Філіппа та Ерік Кемпсон, які народилися у Великобританії, проживають зараз на грецькому острові Лесбос. Приблизно 10 кілометрів відділяють цей острів, який є частиною Європейського Союзу, від материкової Туреччини, яка до союзу не входить. У 2015 році все більше і більше біженців і шукачів притулку з Африки та Близького Сходу здійснили короткий, але небезпечний шлях з Туреччини на Лесбос. Замість подорожі до материкової Греції та інших країн ЄС, багатьох з них було інтерновано до табору Морія.

Кемпсони вирішили допомогти цим людям. Їх організація «The Hope Project» пропонує мистецькі заняття для біженців у захищеному просторі. Біженці, які намалювали ці картини, прибули на Лесбос у 2015 році. Після тривалого перебування в таборі вони змогли дістатися інших країн ЄС або Швейцарії.

Одіссея: Мандри

Автором епосу «Одіссея» вважається грецький поет Гомер (VIII ст. до н. е.). В епосі розповідається про 10-річну подорож царя Ітаки Одіссея додому. Лиха та пригоди затримують

повернення з головного героя з Троянської війни. Одисей втілює як хоробру, так і доленосну людину: розповідаючи свою історію, він долає травми цієї подорожі.

Пригоди Одиссея зображувалися вже в давні часи, наприклад, на чудовому керамічному посуді. Термін «одиссея» вже давно став синонімом довгої і важкої подорожі. У 20 столітті Одисей став символом тих людей, які втратили свій дім внаслідок війни, втечі чи вигнання.

У русі: художники в резиденції

Для цієї виставки Германський Національний музей вперше зміг ініціювати програму стипендій для митців із досвідом міграції чи біженства. Відбір здійснювало журі, до якого було залучено і міську громаду.

Роботи митців створені у відповідь на актуальні питання про міграцію, теми та об'єкти виставки.

Внаслідок художньої роботи цей простір буде змінюватися протягом виставки.

Програма стала можливою завдяки фінансуванню приватного фонду.

Прибуття

Які відчуття з'являються після приїзду на нову територію?

В 1933 році після приходу Гітлера до влади євреї шукали притулку в Лондоні. В 1938 році до Лондона прибули діти, яких врятували за допомогою відомої операції «Кіндертранспорт». Наприкінці Другої світової війни німецькомовні біженці зі Східної Європи повернулися до розгромленої та спустошеної Німеччини. Для багатьох це була далека батьківщина, яку їхні родичі покинули багато століть тому. А приблизно через п'ятнадцять років перші «гастарбайтери» з таких країн, як Італія, Греція та Туреччина прибули до Німеччини.

Незважаючи на відмінності, всі вони зіткнулися з схожими проблемами. І ці проблеми часто доводиться вирішувати наступному поколінню.

Німецькі вигнанці у 1945 року

Наприкінці Другої світової війни 14 мільйонів німців були змушені залишити свою батьківщину. Часто вони могли взяти з собою лише найнеобхідніше.

Ці люди походили з регіонів, що лежать на схід від кордону Одер-Нейс, які на той час були частиною Німеччини, або з територій, анексованих націонал-соціалістами, таких як Судети. Інші ж були меншинами, які протягом століть жили в країнах Східної Європи.

Деякі, як трансільванські сакси, втекли від наступаючої радянської армії. А деяких виселяли примусово.

Прибуття до спустошених війною західнонімецьких окупаційних зон було тривалим і болісним процесом. Багато хто сподівався скоро повернутися додому. Усвідомлення того, що вони повинні будувати нове життя для себе, приходило дуже поступово

„Heimatgedenkstätten“ «Домашні меморіали»

Після Другої світової війни Германський Національний музей розглядав себе як пункт збору культурних цінностей колишніх східнонімецьких територій. З 1952 року встановлювали «домашні меморіали» з культурними свідченнями, зокрема з Трансильванії, Сілезії та Судетів. Вони були потрібні для збереження пам'яті про втрачені домівки. Водночас такі меморіали були вираженням культури пам'яті, наповненої патетикою.

Verklärte Heimat: Hertha Karasek-Strzygowski Перетворена батьківщина: Герта Карасек-Стжиговські

Герта Карасек-Стжиговські народилася в Сілезії в 1896 році. Під час націонал-соціалізму вона стала відома своїми портретами німецьких селян у традиційних регіональних костюмах. На її портрети значною мірою вплинули народні ідеології, яких вона сама дотримувалася. Її картини мають і політичний посил: вони покликані легалізувати бажання повернутися на втрачені території.

Після Другої світової війни її моделями були вигнанці, яких вона зображувала в традиційних регіональних костюмах. Її фотографії нагадують перетворений будинок, якого ніколи не існувало. Тут Грете Гросс стоїть у типовій церковній ризи Бістріца перед церквою-фортецею Гроссау (Крістіан Сібіу, Румунія), що за 250 км. Ймовірно, художниця скопіювала це з фотографії, оскільки вважала це більш типовим для регіону, ніж проста Бистрицька церква.

Лондон як притулок: з 1933 року

Відразу після захоплення влади націонал-соціалістами в січні 1933 року перші єврейські родини втекли з Німеччини.

Пізніше письменниця Джудіт Керр разом із братом і батьками теж залишила країну. Англія, і особливо космополітичне місто Лондон, стали головним притулком. З 1938 року до початку світової війни так званий «Кіндертранспорт» врятував ще 10 000 життів тих, хто жив в зоні впливу нацистів.

Англія також стала театром воєнних дій. Біженці пережили і вистраждали війну разом з місцевими мешканцями. Багато з них залишилися в Англії до кінця життя, вважаючи себе більше англійцями, ніж німцями. Їхні діти та онуки вирости, сприйнявши міграційний досвід своїх батьків, та продовжують задавати питання про дім і приналежність.

Символ у вогні

Сіті, економічне серце Лондона, було знищено на 90% внаслідок повітряних нальотів. Герберт Мейсон сфотографував диво порятунку купола собору Святого Павла 30 грудня 1940 року. В Англії це зображення давало надію, що німецьке вторгнення можна зупинити. У берлінській пресі це фото стало вісником близької перемоги.

З 1940 по 1941 рік у повітряній війні над Англією, відомої як «Бліц», загинуло близько 43 000 людей, у тому числі біженці з Німеччини.

«Ворожі чужинці»: Інтернування

Після того, як Велика Британія вступила у війну, більшість німців (17-70 років), які жили там, були тимчасово інтерновані як можливі шпигуни. Одним із них був Альфред Ломніц з Берліна, який втік від нацистського режиму в 1933 році. Він був інтернований у Гейтоні, новому житловому масиві Ліверпуля. Вальтер Несслер, чия картина знаходиться ліворуч, пізніше прокоментував свій час у Гейтоні: «Ми це зрозуміли. Це було краще, ніж у концтаборі».

Розлучені близнюки: Ільза Айхінгер і Хельга Мічі

Крім інших творів Ільза Айхінгер написала романом «Велика надія» (1948). Вона та її сестра-близнюк Хельга були тісно пов'язані протягом усього життя. Після аншлюсу Австрії до Німеччини її матері-єврейці загрожувала депортація. Поки Ільза залишилася з матір'ю у Відні, Хельгу відправили з «Кіндертранспортом» до тітки в Лондон. Вона швидко вивчила мову і почала жити новим життям. До Відня вона більше не поверталася.

Ці листи документують бурхливі перші дні сестри та матері у Відні.

Морнінгтон Кресент, сонячний ранок II

У віці лише 8 років Френк Ауербах сів на борт рятувального «Кіндертранспорту». Він відвідував німецьку школу в еміграції Банс-Корт і вижив. Його ж батьки були депортовані та вбиті в Аушвіці. У 1947 році Ауербах прийняв британське громадянство і з часом став одним із провідних художників країни. З 1950-х років жив у Камдені, поблизу Морнінгтон Кресент. Вулиця є центром його лондонського життя та мотивом, що часто повторюється в його картинах.

Джудіт Керр: жителька Лондону з Берліна

Керр є однією із найвидатніших англійських авторів дитячої літератури свого покоління. В Німеччині її трилогія про втечу та інтеграцію молодої єврейки є обов'язковою для читання. Романи засновані на її власному досвіді. Сім'я втекла в 1933 році і провела воєнні роки в Лондоні.

Можливо, Джудіт Керр успадкувала свій літературний талант від свого батька, який був відомим театральним критиком у Берліні. Хоча Джудіт і її брат дуже швидко зробили Англію своїм домом, їхні батьки повернулися після війни назад до Німеччини.

Жива пам'ять. Історія, ідентичність, місцевість

Катрін Вал вирушила на пошуки свідчень серед лондонських нащадків євреїв, які втекли від націонал-соціалізму до Англії й оселилися там. Її роботи дають зрозуміти як відбувався пошук ідентичності наступних поколінь. Незважаючи на асиміляцію, він не завершився.

Для деяких мешканців Британії брекзит є підставою переглянути своє німецьке походження.

Батько Трейсі Томмі приїхав до Англії в 1939 році. Вона з донькою Рітою вирішила подати документи на німецький паспорт.

Люди і робітники. «Гастарбайтери» в Нюрнберзі

Як міграційні рухи можуть формувати місто стає зрозуміло в Нюрнберзі. «Гастарбайтери», які почали прибувати до Франконії з 1955 року, зробили свій внесок у різноманітність сучасного міського суспільства. Робочі контракти спочатку були обмежені. Та багато робітників зрештою оселилися назавжди і після закінчення терміну договору в 1973 році привезли свої сім'ї.

Угода 1961 року з Туреччиною привабила до Нюрнберга особливо багато людей. У 1984 році в музеї відбулася виставка «Мерхаба» («Ласкаво просимо»). Резонансом і відправною точкою для зосередження уваги стали турецькі «гастарбайтери».

У діалозі опрацьовується індивідуальне значення предметів як пам'яток. Так опрацьовуються об'єкти з колективних колекцій та інсталяції з колишніми «гастарбайтерами» з акцентом на жіночу перспективу.

Без назви – батьківщина, Нанеджі Юрдагюль

«Батьківщина» — це термін з дуже різними визначеннями. Це може бути певне місце або навіть ціла країна, не обов'язково лише місце народження. Також цей термін може означати спільноту чи почуття приналежності. Мешканка Франкфурта Naneci Yurdagül ставить під сумнів типовий німецький термін в своїй роботі. «Батьківщина» — це маленьке сяюче слово і чітко видима мета, яку можна взяти куди завгодно.

"Гастарбайтерки", Гюльсум Озель з жінками з асоціації ADD Нюрнберга та Північної Баварії

Руки тримають предмети, які здаються знайомими або нагадують про повсякденне життя. Саме руки художниці повертають обличчя до предметів. Пам'ятні речі колишніх турецьких «гастарбайтерок» у Нюрнберзі розповідають про індивідуальні життєві шляхи.

Темою підготовчих бесід стало питання «Що ми беремо з собою?» та значення об'єктів для їх власників. Усі вони збереглися протягом тривалого часу. Їхні розповіді є на роздатковому матеріалі.

Ласкаво просимо до лаунжу

Тут відбуваються дискусії та обмін думками на тему міграції. Лаунж також запрошує відпочити, подумати та почитати. Пориньте в тематику виставки.

Деякі з об'єктів у вітринах походять із колекцій громадян Нюрнберга та демонструють важливість речей як якорів пам'яті. Інші роботи були створені в рамках проекту з молоддю середньої школи St. Leonhard в Нюрнберзі. Виставка і музейна колекція надихнула їх на власні роботи.

«Я бачу те, чого ти не бачиш»: партисипативний проект

Цей проект із молоддю із середньої школи St. Leonhard в Нюрнберзі мав підзаголовок «Показ розмаїття різних поглядів». Напередодні виставки молодь мала змогу познайомитись з музеєм та його завданнями. У центрі уваги стояла важливість предметів, як музейних, так і особистих.

Вони творчо вирішували питання:

Що так важливо для мене особисто, що я беру з собою? Наскільки різняться точки зору, засновані на особистому досвіді? Тут молодь показує деякі свої результати.

Призначення майбутнього

Зараз все більше людей, ніж будь-коли, шукають свій шлях. Зміна клімату та конфлікти є двома причинами, які змушують мільйони людей мігрувати. У 21 столітті ця тенденція буде продовжувати змінювати суспільства, культури та те, як ми живемо разом.

Наука та уява переплітаються з поглядом на виклики майбутньої міграції. Таким чином, крок людства в космос, давно описаний у науковій фантастиці, знову став глобальною метою.

Космічні подорожі відкрили горизонти за межами Землі. Водночас тепер ми можемо озирнутися назад і побачити нашу рідну планету такою, якою вона є: «крихкою блакитною цяткою на тлі величезного космосу». І поки що міграція буде відбуватися в її межах.

Рідна планета Земля

Навіть на піку ентузіазму щодо космосу в 1960-1970-х роках було усвідомлення крихкості нашої рідної планети та обмеженості її ресурсів. Сучасна наукова фантастика також фокусується на Землі. Таким чином, Solarpunk уявляє собі майбутнє, у якому розвивається сонячна енергетика та інші зелені технології.

Зміна клімату різко збільшує глобальні міграційні рухи: міграція вже є «стратегією адаптації» для протидії екстремальним погодним явищам і зміненим кліматичним умовам. Як людство може розробити стратегії, щоб люди могли, але не повинні були, мігрувати?

Немає планети Б

Крім того, Земля залишається нашою рідною планетою - планети Б немає. Завдяки своїм прогнозам Кліматичний арзів показує, які кліматичні зміни неминучі та які країни особливо постраждають. В результаті міграції буде все більше і більше.

Urban Lab разом із громадськістю міста розробляє стратегії для Нюрнбега, щоб місто залишалось придатним для життя. Таким чином ми наближаємося до відповіді на глобальне питання: як люди у своїх рідних містах можуть впоратися зі зміною клімату та адаптуватися до неї? Кліматична міграція також змінить громади, де мігранти шукають притулку.

Розширюємо горизонти: стежка музеєм

Чи хотіли б ви ще дізнатися більше? У постійній експозиції музею також багато експонатів, які відображають аспекти міграції. Про деякі з них розповідається по дорозі на виставку.

Ці зворушливі предмети — шедеври та особисті пам'ятні речі — доповнюють спеціальну виставку. Іноді ідеї та майстерність мігрували разом з людьми. Інші музейні експонати були взяті під час втечі.

Молоді люди з Молодіжної консультативної ради цієї виставки розвинули асоціації та способи розглядання об'єктів. Вони пояснюють, як індивідуальний досвід може вплинути на інтерпретацію об'єкта.

Карта та листівка проведуть вас до експонатів.